

تحلیلی بر تولیدات علمی زنان، جنسیت و خانواده در جمهوری اسلامی ایران

دکتر رضا کریمی

(استادیار دانشگاه قم)

فائزه السادات طباطبایی

www.ketab.ir

انتشارات سپهر دانش

پاییز ۱۴۰۰

www.ketab.ir

سرشناسه	:	کریمی، رضا. ۱۳۵۶. فروردین.
عنوان و نام پدیدآور	:	تحلیلی بر تولیدات علمی زنان، جنسیت و خانواده در جمهوری اسلامی ایران/ رضا کریمی. فائزالسادات طباطبائی.
منشخصات نشر	:	همدان: سمیر دانش، ۱۴۰۰.
منشخصات ظاهری	:	۱۸۱ ص.؛ مصور. جدول.
شابک	:	978-622-7838-01-5
وضعیت فهرست نویسی	:	فبا
موضوع	:	زنان -- ایران -- نمونه پژوهی
موضوع	:	Women-- Iran-- Case studies
موضوع	:	نقش جنسیت -- ایران -- نمونه پژوهی
موضوع	:	Sex role -- Iran -- Case studies
موضوع	:	خانوادهها -- ایران -- نمونه پژوهی
موضوع	:	Families -- Iran -- Case studies
شناسه افزوده	:	طباطبائی، فائزالسادات. ۱۳۶۲-۰۱۲۶۲
رده بندی کنگره	:	HQ۱۷۵/۲
رده بندی دیویی	:	۲۰۵/۴۰۹۵۵
شماره کاتالوگ ملی	:	۸۲۵۲۷۲۱
اطلاعات رکورد کاتالوگ	:	فبا

(علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ ۲۵)

تحلیلی بر تولیدات علمی زنان، جنسیت و خانواده در جمهوری اسلامی ایران

دکتر رضا کریمی و فائزه السادات طباطبایی

همدان - آرامگاه بوعلی سینا - بلوار خواجه رشید - کوچه رضوی - نبش بن‌بست نیلوفر - پلاک A3

تلفن: ۰۹۱۸۵۸۹۱۳۴۶ / ۰۸۱۲۶۳۹۵۴ / تلفن همراه: ۰۹۱۸۵۸۹۱۳۴۶

پست الکترونیکی ناشر: Sepehrlib@yahoo.com

آدرس وب سایت: <http://sepehrlib.com>

فروشگاه کتاب الکترونیکی: (E-Book) www.taaghche.ir

ناشر: سپهر دانش

چاپ اول: ۱۴۰۰

صفحه آرائی: سپهر دانش

چاپ و صحافی: چاپ دیجیتال سپهر

طراحی جلد: امیررضا کریمی

نوع کاغذ: ۷۰ گرم

اندازه و نوع خط: (B Zar 14)

نوع جلد: گلاس ۲۵۰ گرم

قطع کتاب: وزیری

تیراژ: ۱۰۰ جلد

قیمت: ۶۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۳۸-۰۱-۵

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
فصل اول: مفاهیم و کلیات.....	۵
مقدمه.....	۵
علم سنجی.....	۶
تاریخچه علم سنجی.....	۸
تعریف علم سنجی در لغت و اصطلاح.....	۹
اهداف علم سنجی.....	۱۱
دامنه و گستره موضوعی علم سنجی.....	۱۲
دسته‌بندی موضوعات مهم علم سنجی.....	۱۲
مهم‌ترین کاربردهای علم سنجی.....	۱۴
شاخص‌های علم سنجی.....	۱۵
ترسیم ساختار علمی.....	۱۷
نقشه‌ی علم نگاشتی.....	۱۷
مرکزیت.....	۱۹
هم‌رخدادی واژگان.....	۱۹
مقدمه و بیان مسئله.....	۲۴
پرسش‌های پژوهش.....	۲۷
نگاهی به بانک محتوای علمی مرکز مطالعات زن و خانواده.....	۲۸
پیشینه پژوهش.....	۳۳
روش‌شناسی پژوهش.....	۳۴
فصل سوم: تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۴۰

اطلاعات جمعیت شناختی.....	۴۰
وضعیت توزیع حیطه‌های موضوعی برون‌دادهای علمی حوزه جنسیت، زنان و خانواده در ایران و توصیف‌گرهای هسته در بازه‌های زمانی مختلف.....	۴۱
میزان تغییرات در زیر حوزه‌های موضوعی حوزه جنسیت، زنان و خانواده.....	۴۸
وضعیت فراوانی کلیدواژه‌های برون‌دادهای علمی پژوهشگران ایران در حوزه جنسیت، زنان و خانواده بر اساس میزان هم‌واژگانی.....	۵۲
نرخ رشد برون‌دادهای علمی پژوهشگران ایران در حوزه جنسیت، زنان و خانواده.....	۵۴
مهمترین واژگان هر خوشه و ارتباط میان این واژگان.....	۵۵
خوشه شماره ۱: فرزند پروری.....	۵۶
خوشه شماره ۲: زناشویی.....	۶۳
خوشه شماره ۳: فمینیسم.....	۷۰
خوشه شماره ۴: جنسیت.....	۷۵
خوشه شماره ۵: سلامت.....	۸۴
خوشه شماره ۶: طلاق.....	۹۴
خوشه شماره ۷: ازدواج.....	۱۰۲
خوشه شماره ۸: خشونت.....	۱۱۲
خوشه شماره ۹: خانواده.....	۱۲۰
خوشه شماره ۱۰: زن.....	۱۲۸
هم‌رخدادی واژگان حوزه جنسیت، زنان و خانواده در ایران بر اساس سنجه‌های مرکزیت.....	۱۴۷
ساختار شبکه‌ی هم‌رخداد واژگان حوزه‌ی جنسیت، زنان و خانواده.....	۱۵۰
بحث و نتیجه‌گیری.....	۱۵۳
فهرست منابع.....	۱۵۸

بیش گفتار

طبق آمار مستخرج از کتابخانه و بانک اطلاعاتی تخصصی حوزه جنسیت، زنان و خانواده در پژوهشکده زن و خانواده وابسته به حوزه علمیه خواهران، بیش از ۳۰۰۰ منبع اطلاعاتی در این زمینه منتشر شده است. نرخ رشد تولیدات علمی این حوزه از اوایل دهه پنجاه شمسی ۱۳/۶ درصد بوده است که طی دهه اخیر بیشترین رشد را داشته است. پژوهشکده زن و خانواده، به منظور دسترسی سریع و آسان محققان حوزه زنان و خانواده به منابع پژوهشی و با هدف ایجاد مرجعی گسترده و کامل از منابع اطلاعاتی در حوزه زنان و خانواده در فضای مجازی، پروژه ایجاد بانک محتوای علمی در حوزه زنان و خانواده را در سال ۱۳۸۹ در برنامه‌های علمی خود تعریف کرده است. محتوای علمی بانک دربرگیرنده مقالات (مقاله کتاب، مقاله مجله، مقالات همایش‌ها و مقاله وب بیس^۱، پایان‌نامه، کتابشناسی، مصاحبه و گفتگوی علمی (گفتگوی چاپ شده در کتاب، مجله و وب بیس) است. بیش از ۱۵۰۰ مجله تحت پوشش بانک بوده و بیش از ۳۰ هزار مقاله را در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد که بر این تعداد هر روز افزوده می‌شود. این بانک اطلاعاتی علاوه بر اینکه پژوهشگران را در رفع نیازهای اطلاعاتی خودیاری می‌رساند، سرمایه ارزشمندی برای پژوهشگران حوزه علم سنجی است. علم سنجی روشی کمی است

۱. منظور از مقاله وب بیس مقاله‌ای است که تنها به صورت آنلاین در سایت‌ها ارائه می‌شوند و نسخه چاپی آن‌ها در قالب مجله یا کتاب وجود ندارد.

که از آن برای سنجش و اندازه گیری علم به کار می رود. هدفش، مدیریت مؤثرتر حوزه های مختلف علم است و مسیر حرکت پژوهش های آینده را هموار می سازد. و از فنون آن برای پی بردن به این ارتباطات استفاده می شود. ازجمله فنون کمی مورد استفاده در علم سنجی، تجزیه و تحلیل هم واژگانی است که بر این اساس می توان مواردی همچون: ساختار مفهومی حوزه پژوهشی، کشف الگوها و شناسایی گرایش های موضوعی، اندازه گیری ارتباط بین مفاهیم و اصطلاحات، کشف شبکه مفاهیم حوزه های علمی، کشف روابط مفهومی بین مدارک، شناسایی و دسته بندی مقولات مفهومی و بازیابی اطلاعات در پایگاه های دانش را شناسایی کرد.

سابقه سنجش کمی و کیفی تولیدات اطلاعات علمی در جهان هم زمان با پدیده انفجار اطلاعات و فراگیر شدن مکتب پوزیتیویسم بعد از جنگ جهانی دوم بود. حاصل این تحولات این شد که تنها حوزه های قابل سنجش و اندازه گیری، علم محسوب می شدند. در حوزه علم اطلاعات و دانش شناسی پیدایش نمایه استادی علوم در اواخر دهه ۱۹۶۰، روش های کتاب سنجی، علم سنجی، اطلاع سنجی و وب سنجی در سنجش کمی و کیفی تولیدات علمی بکار گرفته شد. هم زمان با تحولات جهانی، در ایران نیز از اوایل دهه ۶۰ و با حضور استادان رشته علم اطلاعات و دانش شناسی مانند دکتر عباس حری، دکتر فریده عصاره، فارغ التحصیل شدن دانشجویان این رشته در مقاطع تحصیلات تکمیلی و پیدایش نمایه استادی جهان اسلام (ISC) و افزایش حجم انتشارات از اواخر دهه هفتاد به بعد موجب شد تا کاربرد انواع تکنیک های علم سنجی در ایران نیز همپای دیگر کشورهای جهان افزایش یابد.

تولیدات علمی در موضوعات جنسیت، زنان و خانواده رویکردی میان رشته ای دارد که انجام یک تحلیل هم واژگانی و شناسایی بدنه اصلی و ساختار دانش در این پژوهش ها، می تواند منتج به سازمان دهی علمی آنها شود و تصویر کلانی از وضعیت پژوهش های این حوزه موضوعی ارائه نماید. با ترسیم نقشه علمی حوزه مذکور از طریق هم رخدادی